

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

ΤΟΥ Κ. ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

Ο ΝΙΑΓΓΡΟΣ

Ήταν τέλη Αυγούστου.

Είχα κατεβεί στα Γιάννενα από τη Βαλκήρδα, όπου ξεκαλοκαριάζαμε εκείνη τη χρονιά τα κοπάδια μας, για να πουλήσω στο πανηγύρι που γίνεταν στις εικοσιεννιά του μηνός. Ήξω στη Μαινίλη, βούτυρο κάτω διακόσιες πενήντα οκάδες, τυφί εκατόσιες και πεφίττο, και μαλλιά—μέ συμπάθειο—ως τρακόσιες οκάδες κοιλόκοινο, κι' ως εξακόσιες οκάδες κοκιάρι, και καμιά διακοσαριά οκάδες τραγομάλλι, τριάντα φορτώματα άπάνω-κάτω.

Τό πανηγύρι ήθελε καναδυό μέρες νάρθη κι' έφερνα γύρω τους δρόμους του Γιαννίνου, μην έχοντας τί να κάνω για να περνά ο καιρός, όταν περνώντας μπροστά από τις φυλακές άκουσα τ' όνομά μου. Κοντοστάθηκα λιγάκι κι' ύστερα είπα μέσα μου :

—Μωρέ, ένα γουμάρι είνε στη Ζίτσα ;

Και τραβήξα τα ίσια, για να βγω έξω από τὸ Κάστρο. 'Αλλά δὲν είχα κάνει πέντε-δέκα βήματα, όταν ένα παιδάκι από τὰ χωριά μου, γνωστό μου σπιτιού, παρουσιάστηκε μπροστά μου, σάν κάτι θέλοντας να μου ελπί :

—Τί θέλ'ς, ὦρὲ Κώστα ; τὸ λέγω.

—'Ηθθα να σ' πῶ, μὸς εἶπε ἀναπαίρωντας τὴν ἀνάσα του, νὰ γυρίσεις στὶς φυλακές... Σὲ θέλ' ὁ Λάμπρος κατ' νὰ σ' ἵπ...

Τὸν θυμήθηκα τὸν καϊμένο τὸ Λάμπρο, πὸν τὸν εἶχαμε στὰ κοπάδια μας διὰ—τρία χρόνια πρίν, καὶ πὸν βρίσκονταν φυλακισμένος τρεῖς-τέσσερες μῆνες τώρα, γιατί εἶχε δώσει ψωμὶ σὺν κλέφτες, καὶ καταδικασμένος τρία χρόνια φυλακῇ—καὶ λίγο πάει, γιατί τότε ἦταν στὶς μέρες τοῦ Χουνῆ—πασαῖ—Θεὸς σωθῆσεν, ὅς ἦταν καὶ Τοῦρκος—πὸν ἔτρεμε τὸ φρελεκοῦδι ἀπὸ τὸ κινῆναι τῆς κλεφτοτροφῆς, πὸν ρήμαζε τὸν τάτο μας τὸ διωτιζόμενο.

Γύρισα ἀμέσως καὶ μπήκα στὴ θύρα τῶν φυλακῶν. 'Εδῶκα ἕνα ἀσημένιο πεντάρι στὸν ἀξιωματικό τῆς φυλακῆς καὶ μὸς ἐπέτρεψε νὰ μῶδ μέσα νὰ ἰδῶ καὶ νὰ μιλήσω μὲ τὸ δόστιχο τὸν Λάμπρο. 'Ενας Τοῦρκος χωροφύλακας μὲ ὡδήγησε στὸ θάλαμό του, πὸν ὁ Θεὸς νὰ τὸν κἀνὴ κατοικία γιὰ ἀνθρώπους !

Κόντευα νὰ μὴν τὸν γνωρίσω τὸν κακόμοιρο τὸν Λάμπρο. Τόσο εἶχε ἀδυνατίσει ! Καὶ πὸς νὰ μὴν ἀδυνατίσει ; Δὲν λῆς πὸς ζῶσε ὁ καϊμένος σ' ἐκείνη τῇ βρωμιάτου, ἀνθρώπος πὸν ἔτρωγε τὰ βουνα μὲ τὰ πόδια του, μέρα-νύχτα !

—Θὰ πεθάνω, ἀδερφοῦλή μου !

μοῖ εἶπε μὲ βαρὺ παράπονο. Θὰ μὲ φάνῃ αὐτὴ ἡ διαβολότρυντα !

Καὶ μὸς ἔδειξε περιφρονητικά τὸ θάλαμο πὸν ζῶσε.

—Κάνε καρδιά, τοῦ εἶπα, καὶ μὴ χολιάς ἔτσι !

—'Ενας λόγος εἶν' αὐτός, μὸς εἶπε περιήσια. Θέλω ἀκόμα δὴ-όμηση χρόνια σ' αὐτὴν ἐδῶ τὴν κόλασι ! Δὲν ἀκούω πρόδατο, δὲν ἀκούω γίδι, οὔτε γαγρίσματα μαντρόσκηνου, οὔτε κίτρον καὶ κονδούνια, οὔτε σαλαγητά... Καὶ τί τρώω νομίζεις ; Ψωμὶ ξερό σάν τὸ σκ'λί ! Κι' ἂν δὲν εἶχα αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀγαπημένη μου τὴ φλογέρα, ἂ ! χωρὶς ἄλλο θὰ πλάνταζα...

—Μὴ χολιάς ! τοῦ ξανάπα. Περνάει ὁ καιρὸς σάν τὸ νερό...

—Ψέματα, ψέματα ! 'Ελα στὴ θέσι μου καὶ νὰ ἰδῇς πὸς ἡ ὥρα εἶνε χρόνος κι' ἡ ἐβδομάδα αἰώνας ! 'Ο Θεὸς νὰ μὴ σ' τὸ χωροστάη, ἀδερφοῦ ! μου, νὰ μῆτς ἐδῶ μέσα ! Χίλιες φορές προτιμώτερος ὁ θάνατος !

Τὸν ἔπασαν λυγμοὶ μὲς ἀπὸ τὰ φυλλοκόρδια του.

—Καρδιά, Λάμπρο ! τοῦ εἶπα. 'Απὸ μᾶς τοὺς ἄντρες περνοῦν τὰ τέτοια...

—Ναί, μὸς ἀπολογίστηκε, ἄλλ' ὅταν συνλογίζομαι ὅτι τὰ γιδα-

κια μ' καὶ τὰ προβατάκια μ' βόσκ'ν ἐκεῖ ἀπάνω χωρὶς ἐμένα, δὲν μπορῶ νὰ κρατήσω τὴν ψυχὴ μ' μέσα μ'. Μοῦ φάνεταί πὸς θέλ' νὰ πετάξ' ἐκεῖ ψηλά στὰ κορυφοῦνια !...

Καὶ οἱ λυγμοὶ του ξέσπασαν σὲ γερά κλάματα.

'Οπως ὕστερ' ἀπὸ τὴν τουνημία ἡ γαλήνη, ἔτσι κι' ὕστερ' ἀπ' τὰ κλάματα ἡ ἀνακούφισι. Σηθίμανε ἡ μαντισμένη καρδιά του ἀπὸ τὰ δάκρυα πὸν ἔχρυσε, κι' ὕστερ' ἀπὸ λίγη σιωπὴ μοῦ εἶπε :

—Πότε φεύγ'ς γιὰ τὸν ἀνήφορο ;

—Διὰ-τρεῖς μέρες ὕστερ' ἀπ' τὸ πανηγύρι... 'Όσο νὰ ξεκουλήσω τὸ πρᾶγμα πῶτερα, θὰ περάσ' ἡ βδομάδα. Μπορεῖ καὶ νὰ μὴ βῶδ τιμὴ καὶ νὰ μὴ μπορέσω νὰ τὸ πουλήσω ὅλο, καὶ τότε ὅσο πρᾶγμα μὸς μείνει ἀπουλήτο θὰ τὸ πάω στὸ χωριὸ κι' ἀπέκει θὰ τραβήσω γι' ἀπάν'.

—Μοῦ κἀν'ς μιὰ χάρ' ;

Καὶ λέγοντας αὐτὲς τὲς τέσσερες λέξεις ξάστραψε ἀπὸ χαρὰ τὸ πρόσωπό του.

—'Ακούς λέει ; 'Ο,τ' θέλ'ς !

—Τώρα πὸν θὰ γυρί'ς τὸν ἀνήφορο, νὰ πᾶς στὸ τελεγκιζάτο τοῦ Κόλια Γκιζα πῶγει τὰ γιδο-πρόβατά μ'. 'Εχω δέκα πρόβατα καὶ δεκάξη γίδια, χωρία τ' ἀνοκατόικα. 'Εχ'ν σκίκα καὶ τρεῖς κόκκες στὸ δεξί τ' αὐτὴ καὶ ντι-

χάλα στο ξερόδι. Είν' όλα ένα κι' ένα. Χωρὶς ν' ἀπ' ὅλο τὸ κοπάδι'. 'Αλλ' ὁ Νιάγγρος μ', τὸ βορδάτο, εἶνε μοναδικὸ σ' ὅλα τὰ ξεκαλο-καριὰ. Τὸν ξερὸς δά. Μπορεῖ νὰ σηκώσῃ ἄνθρωπο στὴ ράχ' του καὶ νὰ τὸν πᾶν μὴ μέρα δρόμο! Δὲν εἶνε τράγος τὸ βλογιμένο τὸ μῆδ', εἶνε σωστὸ δομᾶν!...

— Λοιπὸν τί θέλεις νὰ κάνω; τὸν ρώτησα, γιὰτ' ἤθελα νὰ ξεμετε-ρδέσω γρήγορα καὶ νὰ βγῶ ἔξω. Μοῦ πᾶνόνταν ἡ ψυχὴ μου ἀπὸ τὴ βρώμια τῆς ἀνθρωπιάς. Μ' ἔπανε στὸ λαμὸ μὴ πνιγῆλα, ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ ὑποφέρω πλεονέτερο...

— Νὰ πᾶς, μοῦ εἶπε, καὶ νὰ δῆς τὰ γιδοτρόβατά μ' ὅλα, ἕνα πρὸς ἕνα, καὶ νὰ μοῦ τὰ χωρετῇ καὶ νὰ μοῦ φιλήῃς τὸ Νιάγγρο ἀπὸ τὰ γίδια μ' καὶ τὴ Μπέλλα ἀπὸ τὰ πρόβατά μ'.

— Σοῦ τὸ ὑπόσχομαι, τοῦ εἶπα βιαστικά, νὰ τὸ κάνω αὐτὸ ποὺ μοῦ λές. 'Εγὼνα σου. Καρδιά μόνον ὥσπου νὰ περάσῃ αὐτὸς ὁ καιρὸς...

Καί, λέγοντάς του αὐτά, τοῦ ἔδωκα τὸ χέρι μου γιὰ νὰ τὸν ἀπο-χωρηθῶ.

Ἐκεῖ ποὺ μῶπιانه τὸ χέρι, πάλι ξάστραψε τὸ πρόσωπό του καὶ κατάλαβα, ὅτι κάποια φωτεινὴ ἰδέα τοῦ κατέβηκε πάλι κα' ἤθελε νὰ μοῦ τὴν εἰπῇ.

— Τί ἄλλο ἔχ'ς νὰ μοῦ πῆς; τὸν ρώτησα, γιὰ νὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ μοῦ εἰπῇ τὸ γληγορότερο.

— Πῆτε θὰ γυρῇς πάλι ἐδῶ στὰ Γιάννενα;

— Κατὰ τὰ πρωτοβόρδια, ἀρ-χῆς 'Αἰ—Δημητρίου. Θὰ φέρω γιὰ πολὺν καιρὸ μερικὰ σερ'κὰ καὶ κάμωσα παλιά...

— Τότε μοῦ φέρ'ς καὶ τὸ Νι-άγγρο μ';

— Τί θὰ τὸν κάν'ς ἐδῶ μέσα;

— Τί θὰ τὸν κάνω; Θὰ τὸν ἔχω παρηγοριά μ'! Θὰ τὸν ἔχω συντροφιά μ' ὥσπου νὰ βγῶ ἀπ' αὐτὴ τὴ βομιότρυπα...

— Σοῦ τὸν φέρω...

— Νὰ ζήῃς, νὰ μοῦ τὸν φέρ'ς... Θὰ μὲ γλυτώῃς ἀπὸ τὸ θάνατο...

— Θὰ σ' τὸν φέρω χωρὶς ἄλ-λο... 'Εξ' γεὰ!...

— Στὸ καλὸ!

Φιλητήκαμε καὶ χωριστήκαμε. Αὐτὸς μῆτε μέσα κα' ἐγὼ βγήκα ἔξω.

Ὅταν βγήκα ἀπὸ τὴ φυλακὴ, νάμωσα θὰ βγῆκα ἀπὸ τὴν κόλαση καὶ μῆτρα στὸν παράδεισο. 'Εκα-μα τὸ σταυρὸ μου καὶ παρακάλεσα τὸ Θεὸ νὰ μὲ φυλάγῃ ἀπὸ τ' ἄ-δικα...

Νὰ μὴν τὰ πολυλογῶ, ἴσως' ἀπὸ ὀχτὸ μέρες, ἀπὸ τελείωσα ὅλες μου τὶς δουλιές στὰ Γιάν-νενα, ξεκίνησα γιὰ τὴ Βαλκάρδα καί, πρὶν φτάσω στὸ κοπάδι μου, λοξοδροῖσα στὸ τοσελιγατὸ τοῦ Κόλια Γκιζα, ὅπου εἶχε ὁ Λάμπρος τὰ γιδοτρόβατά του. Τὰ ἦρα ὅλα σωστά, δέκα πρόβατα καὶ δεκάξη γίδια μὲ σκῆλα καὶ δυὸ κόκκες στὸ δεξί τ' αὐτὴ καὶ ντυχάλα στὸ ξερόδι γιὰ σημάδι, πραγματικῶς ὅλα ἕνα κι' ἕνα, κα' ὁ Νιάγγρος σὺν ποὺ μοῦ τὸν εἶχε παραστήσει, ἕνας τράγος θεριὸς, σὺν δαμάλῃ ποὺ μπο-ροῦσε νὰ σύρῃ ὀλάκερη μέρα ἕναν καθαλλάρη στὴ ράχη του.

Ἦρα καὶ τὸν τοσελιγατὸ καὶ τοῦ εἶπα τὸ καὶ τὸ μοῦ εἶπε ὁ Λάμπρος στὴ φυλακὴ γιὰ τὸ Νιάγγρο. Κι' αὐτὸς μοῦ ἀπολογήθηκε ὅτι, ὅποτε θὰ κατέβαινε γιὰ τὰ Γιάννενα, υποπόρσα νὰ περάσω νὰ τὸ πάρω.

Πέρασε ὁ Τρουνητῆς καὶ μῆτε ὁ 'Αἰ Δημήτρης. 'Αρχισαν τὰ πρω-τοβόρδια. Χωρίζαμε καμμά ἐκατοστὴ παλιὰς προβατινῆς μ' ἄλλες τόσες γίδες, τὶς ἔμασα μετροστὰ καὶ ξεκίνησα γιὰ τὰ Γιάννενα. Δια-βάνοντας, ἤρα καὶ τὸ Νιάγγρο τὸν Λάμπρο καὶ τραβήρα τὸν κα-τήφορο.

Σὲ τέσσερες μέρες φτάσαμε στὰ Γιάννενα. 'Αφῆσα ἔξω στὸν κά-μπο τὰ παλιά μὲ τοὺς πιστικούς, κα' ἐγὼ μῆτε καὶ στὴν πολιτεία. Ὅταν βρέθηκα στὸ δρόμο τῆς ἀγορᾶς, ὅλος ὁ κόσμος κάρφωνε τὰ μάτια του ὅλανε στὸ Νιάγγρο καὶ τὸν ἀποθαύμαζε.

Ἐκεῖ ποὺ προχωροῦσα πρὸς τὸ κέντρο τῆς ἀγορᾶς, ἕνας Τοῦρκος μὲ ζῶγα καὶ μὲ ρώτησε:

— Δ'κό σ' εἶνε, Ρωμιέ, αὐτὸ τὸ γομάδ' ;...

Γομάρι στὰ Γιάννενα λέν τὸ γαιοδούρι.

Κι' ἐπειδὴ δὲν τοῦ ἀπολογή-θηκα ἀμέσως, ἐξακολούθησε τὴν ἐρώτησί του:

— Δὲν τὸ καθαλ'κεῖς; Τί τὸ πᾶς σεργάνεμο;

— Εἶνε τράγος, τοῦ ἀπολογήθηκα. Δὲν εἶνε γομάδ'.

— Τί λές, μορὲ Ρωμιέ; 'Εμένα θὰ γελᾷς; Δὲν γλέτω ἐγὼ ποὺ εἶνε γομάδ' ;

— Γομάδ' , ἀγὰ μ', ἂς εἶνε γιὰ τὴν ἀρεντιά σ'...

'Ἦνας ἄλλος Τοῦρκος, ποὺ κάποτε εἶχε δεῖ ἄλαφι, τοῦ εἶπε:

— Μὴν τὸ λές αὐτὸ, Μεμὲτ ἀγὰ, καὶ σὲ γελοῦν ὁ Ρωμιό!... 'Εχουν τὰ γομάρια κέρατα;

— 'Αμ' τί εἶνε τὸ λοιπὸν αὐτὸς ὁ διάβολος; ἀπολογήθηκε ὁ Μεμὲτ ἀγὰς μὲ θυμό.

— 'Αλάφ'! τοῦ εἶπε ὁ ἄλλος μὲ τόνο ἀνθρώπου πολὺ ξεροῦ.

— 'Ασασ! 'Αλάφ' εἶνε; ξεφώνησε χάσκοντας ὁ Μεμὲτ ἀγὰς καὶ κῆταξε τὸ τραγὸ μὲ ἀσθητικὴ περιέργεια. 'Ασασ! 'Αλάφ', ἀλάφ'! Μο-ρὲ πᾶς εἶνε τ' ἄλαφια! Εἶπα κα' ἐγὼ στὴν ἀρχὴ ποὺ τὸ εἶδα πᾶς εἶνε ἄλαφ', ἀλλὰ δὲν τὸ πολυπίστευα...

Καί λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια, ἔτρεχε μετροστὰ, φωνάζοντας στὸν ἕνα καὶ στὸν ἄλλο, καθὼς ἔδειχνε τὸ Νιάγγρο:

— 'Αλάφ', ἀλάφ', ἀλάφ'!...

Ὁ κόσμος, ἄλλο ἀπ' τὶς φωνές τοῦ Μεμὲτ ἀγὰ κα' ἄλλο ἀπὸ τ' ἀ-συνήθιστο ἀνάστημα τοῦ τραγιοῦ,

ἀρχισε νὰ τρέχῃ ἀπὸ πᾶσι μου κα' ἀπὸ τὰ πλάγια μου, κα' ὅσο προχωροῦσα πρὸς τὸ κέντρο τῆς ἀγορᾶς καὶ πρὸς τὶς φυλακές, τό-σο ὁ κόσμος συμμαζεύονταν γύρω μου. "Ὅλα τὰ Γιάννενα στέκονταν μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό, θαυμάζον-τας ἄλλοι τὸν τράγο, ἄλλοι τὸ ἄ-λάφι κα' ἄλλοι τὸ γομάρι.

Ἐκεῖ ποὺ τραβοῦσαμε τὸν κα-τήφορο, μὲ ζῶγα ἕνας Τοῦρκος καὶ μοῦ εἶπε:

— Πόσο τὸ τραγάκι, Ρωμιέ; Καὶ τὸ εἶπε παραγάνως ἐπὶ τῆς γιὰ νὰ μικρύνῃ τὴν ἀξία του.

Κι' ἐγὼ γιὰ ν' ἀπαλλαγῶ μὰ γιὰ πάντα ἀπὸ ἕναν τέτοιο πελά-τη, τοῦ ἀποκρίθηκα:

— Δὲν πούλετ' ὁ τράγος!...

Πηγαίνει δῶρο στὸν Πασά!...

'Ακούοντας ὁ κόσμος, ὅτι ὁ τράγος πῆγαμε δῶρο στὸν Πα-σά, ἄρχισαν, καὶ πρὸ πάντων οἱ Τοῦρκοι, νὰ μὲ τηροῦν μὲ κάποιο σεβασμό. Κι' ἔτσι προχωροῦσα ἄ-φροδα, γιὰτ' ἦσαν κίνδυνος νὰ βρε-θῇ κανένας Τουρκαβαντῆς καὶ νὰ μοῦ τ' ἀρπάξῃ.

Δὲν εἶχα φτάσει στὴν κεντρι-κὴ ἀγορὰ, τὸ λεγόμενο *επαλάρι*, ὅταν ἕνας Τουρκαβαντῆς ποὺ ἀντιδιέβαινε, βλέποντας τὸν τρά-γο, γύρισε καὶ μ' ἀκολούθησε πλάγια. Κῆταξε λοξὰ—λοξὰ πό-τε ἐμένα καὶ πότε τὸν τράγο, κα' ὅταν φτάσαμε μετροστὰ στὸ μεγά-λο τζαμί, οἶχτηκε σὺν ἀστραπῇ,

μοῦ ἀρπάξῃ τὴν τριχιά ποῦχα δεμένο τὸν τράγο καὶ τραβᾷ γιὰ φευγόν.

Γιὰ μὴ στιγμὴ εἶπα πᾶς καὶ ὁ τράγος, ὅταν ἕνας Τοῦρκος ἀπὸ τοὺς πολλοὺς ποὺ μ' ἀκολούθησαν μὲ θαυμασμό τοῦ φώναξε:

— Πίσω, μορὲ κακωσίρη, γιὰτ' εἶνε τοῦ Πασά ὁ τράγος!

'Ακούοντας ὁ Τουρκαβαντῆς, ὅτι ὁ τράγος ἦταν τοῦ Πασά, πέ-ταξε τὴν τριχιά κα' ἔγνε ἄφαντος.

Τὸ πρόσωπο διως κατατοῖσος σοβαρό. Τί θὰ γέγονταν ὁ Νιάγγρος, ἂν ὅλο ἐκεῖνο τὸ πλῆθος μάθαινε, ὅτι δὲν ἦταν τοῦ Πασά, ἀλλὰ ἐνός φυλακισμένου; Συλλογίζοιμον, συλλογίζοιμον καὶ δὲν εὐρίσκα ἄρεη.

Τέλος, πρὶν φτάσω στὸ γεγύρι, ποὺ οἶμαι τὸ κόσμος μὲ τὴν πολιτεία, μοῦφτε στὴν ἰδέα νὰ μὴ σ' ἕνα χάνι καὶ χώθρηκα στὸ πῶ-τὸ ποὺ ἀπάντησα. 'Εβαλα τὸν τράγο σ' ἕνα δοματίο καὶ διάταξα νὰ μοῦ φέρουν φαγί, γιὰτὶ πεινοῦσα καίλας φοβερά.

Τὸ πλῆθος στάθηκε κάμποση ὥρα μετροστὰ στὸ χάνι, καὶ μὴ βλέ-ποντας πλεὶν τὸν τράγο καὶ κῆταζένας ἐμένα νὰ τρώγῃ, ἄρχισε ἀπὸ λίγο—λίγο νὰ διαλύεται, καὶ ὅποτε' ἀπὸ ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας δὲν ἦταν ἔξω νηχὴ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ φοβερὸ φουσατὸ ποὺ μὲ συνώδευε. 'Ἐτσι ἡσύχασα.

Ἀπὸ τὸ χάνι ὡς τὶς φυλακές δὲν ἦταν οὔτε ἐκατὸ βήματα, κα' ἅμα ἔφαγα καὶ ξεπόστισα, ἀρα-ξα τὸ Νιάγγρο κα' ἴσα γιὰ τὶς φυλακές! 'Εδῶκα ἕνα τέταρτο τοῦ μετρητιοῦ—στὸν ἀξιωματικὸ τῆς φρουρᾶς καὶ μ' ἔμπασε ἀμέσως μέσα μαζί μὲ τὸν τράγο, ἐπέτρε-ψε καὶ στὸ Λάμπρο νὰ τὸν πάρῃ στὸ θάλαμό του.

Ἡ χαρὰ τοῦ Λάμπρου δὲν μο-

λογιέται. Τού φάνηκε, ότι είχε βγει από τη φυλακή και βρίσκονταν έξω, στα βουνά και στους κάμους, με τα κοπάδια.

Την άλλη την ημέρα όλα τα Γιάννενα μιλούσαν για ένα σημάδι-κό τραγό, που ήταν ψηλός σάν άλογο, με κατί κέρατα σά γροντές, που τούφεραν ένας δώρο του Πασιά. Κι έτρεχαν δικοί, οι μπένδε; κι οι αφεντάδες κι οι αγιάδες, στην αλή του Πασιά να ιδούν το αξιο-τεριόρο γίδι αλλά δεν έβλεπαν τίποτε! Τώμασε κι ο Πασιάς κι έβαλε ο ένέγγρα την αστυνομία να βρη τον άνθρωπο με τον αξιο-τεριόρο τραγό.

Καθιόνουν στην άκρη της λίμνης και διασκεδάει με τις φελού-κες, που πήγαιναν πέρα-δωθε, όταν έρχονταν καιμιά δεκαριά γω-ροφύλακοι και με παίγονται άρον-άρον και με κονταλίζουν στον Πα-σιά, πεθανμένον από το φόβο μου. Στο δρόμο βασάνισα το τού μου να θυμηθώ σάν τι κακό είχα κάνει, για να με πάν με τέτοια παρά-ταξι στον Πασιά, και δε θυμώμιον τίποτε.

— Μωρέ Ρομιοπόλο, μου ελεο ο Πασιάς ελληνικά (γιατί ήταν έπ' το Λάλο του Μισιά κι είχε ηχητική τον γλώσσα την ελληνική), πού έφερες έναν σημάδι-κό τραγό για μένα; Ποίνα τον;

— Άνα άωσινα πός ήταν για τον Νιάγγρο, ήρθε η ψυχή μου στον όλο κι άρχισα και τού ελεο όλη την ιστορία, ότι ο τραγός ήταν τού κατάδικου του Λάμπρου κι ότι για να τον σώσω από τις άρπαχτικές προθέσεις των διαφόρων Τούρκων, ελεο και τον πήρανα δώρο στον Πασιά.

Πρώτη φορά μιλούσα με Πασιά και παραξενεύονουν κι αισθάνονουν μέσα μου κάποια περιφάνεια. Δεν ελεο μικρό πράγμα να μιλήσ κανείς με Πασιά στην Τουρκία!

— Κι' ελεο μεγάλος αυτός ο τραγός; με ρώτησε ο Πασιάς με περιέργεια. Δεν ότι ελεο ψηλός σάν άλογο, έχει κέρατα σά γροντές και μπορεί να ση-κώσει ένατό οκάδες φάρωμα...

— Ελεο μεγάλος, Πασιά μου, αλλ' όχι άπως τόν παριστάνουν. Ελεο ψη-λός σά γαϊδοποι, έχει μια όρνιθα το καθένα κέρατα και μπορεί να σηκώσει καιμιά πενηνταριά άνδρες...

— Μωρέ τί λές! Να πιάς να πής αυ-τόν τού φυλακισμένον να μου τόν δώση, κι όσα γρόσια θέλει τού δίνω...

Για κείνους που ξέρουν τί θα πη Πα-σιάς, τού έπ' όσα γρόσια θέλει τού δί-νω, ελεο απλή φράση. Οι Πασιάδες τέτοια πράγματα δεν τα πληρώνουν με χρήματα, αλλά μ' εθνοια, που άλλοτε υπερβαίνει χιλίες φορές τη χρηματική άμοιβή κι άλλοτε δεν αξίζει τίποτε.

— Πασιά μου, τού ελεο, κι αυτόν τού δυστυχισμένον τού Λάμπρου, που βρί-σκειται στη φυλακή πεντέξη μήνες τώρα άδικα και παράλογα, θα ήταν μεγάλη πληρωμή αν τον έδωαες από τη φυλακή, να πησ τη δουλειά του, γιατί θέλει δύομισι χρόνια άκό-μη να κλέψι φυλακή, κι ελεο βέβαιος πως δεν θα τον βγάλη αυτόν τον καιρό άπ'αυτήν... Χωρίς άλλο θα βγη πεθανμένος από μέσα κι 'δη ζωντανός! Στάθιμα, Πασιά μου, έναν άνθρωπο τού βουνού, λέντε-ρο, σάν τόν άγρο, να τραβήλ άπ' όπου θέλει, και τώρα να βρί-σκεται σ' ένα σκοτεινό και βρώμικο κελού...

— Τι έκανε και βρίσκεται στη φυλακή; με ρώτησε ο Πασιάς μ' ένδιασμό.

— Τον κατηγορήσαν άδικα, Πασιά μου, ότι τάχα έδωσε ψοφί στος κλέφτες... Φαντάσαν έναν άνθρωπο, Πασιά μου, σάν κι αυτόν, που δλο-δλο τού φομι τον ήταν με όσα την ημέρα, να τού περισείνη αιώλας να δίνη στος κλέφτες. Τόν ζύγωναν οι κλέφτες και τού πη-ραν τού φομι που είχε πάνω του με τη βία, κι αν δεν θα τώδινε με τού καλό, θα τώδινε με τού κακό...

— Μωρέ, σά έκανε ο πατέρας σου και σ' έσταλς στα πρόβατα, έπρεπε να σ' στείλ στην Άθινα να γίνης διακοσμένος... μου ελεο ο Πασιάς με τόνο που δεν κατάλάβαινα αν ήταν για καλό ή για κακό.

Κι' ύστερ' από λίγη σιωπή τού ελεο:

— "Αν ελεο κατατός λές... Σέρες ότι εγώ τους άρανήσω τους κλέφτες... "Αν ελεο όμοιος κατατός τού λές, κι ελεο άδικα ο άνθρω-πος στη φυλακή... "Α, εγώ δεν τού θέλω τού άδικο! "Όλα κι όλα, αλλά τού άδικο μακρά!... Θα φωνάξω τού δικαστήριό άμέσως να τόν βγάλη! Δε θέλω τού άδικο! Άλλά τόν τραγό έπ'... Κατάλαβες; Τόν τραγό! "Ο τραγός νάν' έδω άμέσως!...

Πήρα την άδεια τού Πασιά και κατέβηκα στο κάστρο, σης φυλακές. Λέω τού Λάμπρου:

— Τού και τού μήλα με τόν Πασιά. Σε βγάξει από τη φυλακή, αλλά να τού δώσης τού Νιάγγρο! Ελεο ότι ελεο Πασιάς και σου τόν παίρνει χωρίς να τού τόν δώσης!...

Άκούοντας ο Λάμπρος αυτά τα λόγια, τού φάνηκε σάν νάπρεσ ο σφάνος και να τόν κλά-κωσε. Δεν άπολογιόνταν τίποτε...

— Τι σκέφτεσαι; τόν ρώτηρα. Ελεο, κακο-μοίρη, να σκεφτεσαι για ένα τραγί, μάζι λίρας

πράγμα τού πολύ που μπορεί να ψοφήσ' ή να τού φάν κανέναν λίκος ή να τού κλέψι κανέναν;...

— Είδες άλλο τραγί σάν τού Νιάγγρο μου; έ; με ρώτησε. — Και τί βγαίν' μ' αυτό; Ζωντανό πράγμα ελεο, κι αν δεν ψο-φήση γρήγορα, κι αν δεν σάν κλέψι κανέναν, κι αν δεν τού φάν κανέναν λίκος, ύστερ' από έξ-έφρα χρόνια ζωή σε λόγον σου, τού πέ-φτουν τα δόντια, ψοφάει από γεροπαιά...

— Κι' εγώ πός να ζήσω χωρίς τού Νιάγγρο μ'; Τόν ελεο και τον έζω δόξα και καμάρ άνάμεσα σ' όλα τα τοιλιγάτα... Δεν τόν δίνω! Δεν τόν δίνω!

— Σέρ' με πούν έχ' να κάν', χαμένο κορμί! "Αν δεν τού τόν δώσ' με τού θέλημα, τού τόν δίν' με τού ξεθέλημα! Θά σου ζητήσ', κομ'εις, την άδεια ο Πασιάς να σ' τόν πάρ'; Άλλοίμονο στο κε-ράλ' σ'...

Και ύστερα από λίγη διακοπή τού ελεο:

— "Ελε, δός τα, για να βγής άπ' αυτή τη βρωμύοντα!...

Τόν άρχισα κι έφραγα, και τη στιγμή που έβγαίνα άπ' τη θύρα, ήρθε ένας τσιαούσης, λογίος δηλαδή, τού Πασιά, με διαταγή στον άξιωματικό της φρουράς των φυλακών ν' άπολύση τού Λάμπρου από τη φυλακή και να τόν στείλ μαζί με τόν τραγό μπροστά του.

Στάθιμα, Σε λίγο ο Λάμπρος κι ο Νιάγγρος ήταν έξω από τη θύ-ρα της φυλακής. "Ο άξιωματικός τότε μου ελεο:

— Τι άγων Πασιά πώχουμε! Νά, —ζωή νάχη!— τώδινε χάρη αυτόν τού παλαγκλέφτη!

Εγώ, ο Λάμπρος, ο τραγός κι ο τσια-ούσης τού Πασιά κάναμε ίσα έξω, έ-βγίκαμε από την θύρα τού κάστρου, περάσαμε τού γεφύρι και τραβήσαμε τού μεγάλο δρόμο, τού Σταυροπάζαρο, που βγαίνει στά σεράτα τού Πασιά.

"Όταν φτάσαμε εκεί που ντιχαλώ-νεται ο δρόμος, κι ο ένας κάνει για τού σερά κι ο άλλος για τού τσαρά (έμ-πορικά) και για έξω, ο Λάμπρος τρα-βησε για τού έμπορικά.

"Ο τσιαούσης τού ελεο:

— Άπ' έδω πάει ο δρόμος κατά τού Πασιά τού κανά... Σε θέλει ο Πα-σιάς...

"Ο Λάμπρος, θέλοντας και μη, γύ-ρσε πρός τού δρόμο που περνάει από τη Μητρόπολι και βγαίνει στο σερά. Πε-ρπατούσε άναγνα-άναγνα και φάνουν-ταν βαθιά σπυλωμένοι.

Άνηφορώντας, άνηφορώντας, πριν φτάσουμε στη Μητρόπολι, ο Λάμπρος σταμάτησε ξεράδι, μπροστά στη θύρα τού χανού τού Κατσαντώνη, σάν καί να τόν πονούσε σ' άντερά τού μέσα. — Τι έχ'; τόν ρώτησα.

— Έχω κόψιμο δινάτο, μου ελεο. Σταθήτε μια στιγμή να μπω μέσα στο χάν'!

Σταθήκαμε εγώ κι ο τσιαούσης στη θύρα τού χανού κι τόν περι-μεινόμενος. Δεν πέρασε πολλή ώρα και να σου! ο Λάμπρος με μια ά-γρια χαρά στά μάτια του, καταματωμένος, κρατώντας από τα κέρατα στο χέρι του τού αμύσταγο κεράλι τού σφαγμένου Νιάγγρου...

— Άίστε τώρα! μάζ ελεο με στανικό χαμόγελο. Πάμε στόν Πασιά!

Εγώ κι ο τσιαούσης μείναμε ξεροί! Μού φάνηκε πός έβλεπα δ-νερο κι άρχισα να τρέβω τα μάτια μου. Τόσο πολύ δεν πίστενα ότι εκείνο τού θηρίο ο Νιάγγρος, που έδω και δυό λεφτά της ώρας ήταν γεμάτος ζωή και περιφάνεια, βρίσκονταν μπροστά μου κεράλι χωρίς κορμί, σάν γερωμένο πανώρη κάστρο...

— Τι έκανε, μωρέ σέ'λι! τού ελεο. Τι λόγο θα δώης τού Πασιά;

— Άφέντης τού Νιάγγρου μου δε μπορούσε να γίνη κανέναν άλ-λος από μένα! μου άπολογήθηκε με θριαμβευτική εύχαρίστηση.

"Ο τσιαούσης τόν πηρς με την κεράλι τού Νιάγγρου φορτωμένο και τόν παρουσίασε στον Πασιά.

Σάν έμιασε ο Πασιάς όλα τα τρέχοντα, έβαλε τόν τσιαούση και τού τράβησε σαραντά ευλές στά πονά του κι ύστερα τόν άφησε λέντερο.

ΧΡ. ΧΡΙΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

Η ΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΛΑΩΝ

ΑΡΜΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΟΙΜΙΕΣ

"Όπου περνάει τού βελόνι, ακολουθάει κι η κλωστή.

— "Όταν σ' αγαπάει ο Θεός, τ' άρνι τού πανηγυριού έρχεται μονάχο στην πόρτα σου.

— "Ο Θεός δεν δίνει όλα του τα καλά σ' έναν μονάχο άνθρωπο.

— Δεν έχουν όλα τ' αγιά δυό κρόκους.

— Σήνεμα που μπαμπακίζονται, δεν φέρ-νουν ποτέ βροχή.

